

[Arvio Maailmankirjat.net:issä](http://Arvio.Maailmankirjat.net/issä)

Don DeLillo Putoava mies | Maailmankirjat

Huomioita DonDelillon kerronnasta

Mikko Keskinen

Don DeLillon *Putoava mies* (2008) esittää syyskuun yhdennentoista World Trade Center -iskun kuolonuhrit ja selviäjät synekdokeen avulla.

Iskussa kuoli 2750 ihmistä, mutta vain yksi kuolema – Rumseyn – kuvataan romaanissa tarkemmin kuin pelkkänä mainintana. Vastaavasti Keith Neudecker ja Florence Givens, valkoinen mies ja musta nainen, saavat edustaa eloonjääneitä.

Osan käyttäminen kokonaisuuden sijaan tai yhden henkilön laittaminen edustamaan ryhmää on kerronnan retoriikan kannalta taloudellista. Se ei kuitenkaan ole viaton eikä lisämerkityksiä tuottamaton keino.

Rumsayn kuolemaan viitataan useaan otteeseen romaanin mittaan mutta koko tapausten kulku paljastetaan vasta aivan lopussa. Tämä muistuttaa traumakertomusten yleistä muotoa.

Toisaalta eloonjääneitä edustava pari assosioituu helposti rotujenväliseksi ja jälkiapokalyp-tiseksi versioksi Amerikan Adamista ja Eevasta, uuden mahdollisuuden saaneista ihmiskunnan jäsenistä, jo sukunimiensä symboliikan puolesta. Näin edustaviksi valitut henkilöt viittaavat myös itse katastrofin ulkopuolisiin narratiivisiin rakenteisiin.

Romaani vaikennee itsepintaisesti syyskuun yhdennentoista uhrien määrästä. On kuin katastrofi olisi liian massiivinen kerrottavaksi muuten kuin edustavien yksityiskohtien kautta. Sama synekdokeen periaate pätee myös romaanin elottomiin objekteihin. Kaksoistornien tuho kuvataan laskeutuvan savun, toimistopaperin ja jätteen avulla:

“Savu ja tuhka vyöryivät kaduilla, kääntyivät kulmissa, seismiset savuaallot jakautuivat kulmien ympäri, ohi leijui kirjoituspaperia, teräväreunaisia vakioarkkeja lipui, viuhui ohitse aavemaisina kelmeässä aamussa.”Paperi on erityisen tärkeä jätteen laji Putoavassa mieheissä, ei vähiten siksi että se toistuu johtomotiivin sinnikkyydellä. Tapa jolla paperia kuvataan liittyy sydekdokeen kautta talouteen ja byrokraatiaan, mutta myös massan teemaan romaanissa:

“ohi pyyhälsi ilmassa leijuvaa paperia, sopimuksia ja ansioluetteloita, työasiat lensivät ri-vakasti sirpaleina tuulessa” .

Painotuotemassojen lisäksi romaanissa toistuu viittauksia kirjoitusvälineisiin ja kustannus-toimeen, mikä korostaa Putoavan miehen maailman papereista luonnetta. Kyse ei kuitenkaan ole niinkään metafiktiivisyydestä kuin olemassaolon hauraudesta. Maailma voi luhis-tua kuin sanalaskun korttitalo. Putoavassa mieheissä tuo talo sisältää ainakin kaksi tarok-kikorttia, Tornin ja Hirtetyn (eli pilvenpiirtäjän ja vajerin varassa roikkuvan performans-sitaitelijan).

Putoava mies on varsin pidättyväinen myös itse syyskuun yhdennentoista iskujen massamurhaluonteesta tai korkeintaan vihjaa siihen. Harvat maininnat uhrien suuresta määrästä ovat tavallaan itsessään hyperbolisia tai ainakin yleistäviä, ikään kuin pyrkimyksenä olisi väistää jokaisen kuoleman yksilöllisyys. Romaanin kolmannessa luvussa Keith pelastuu WTC-toimistostaan kaikkialla läsnä olevan kuoleman maailmaan:

“Kuolleet olivat kaikkialla, ilamssa, kivikasoissa, läheisillä katoilla, joelta käyvässä tuulessa. He olivat laskeutuneet tuhkan ja lankesivat tihkuna kadun kaikkiin ikkunoihin, hänen [Keith] tukkaansa ja vaatteisiinsa.” (s. 32)

Massamurhan anonyymius ja sen kuolleille antama asema kontrastoituu Florencen ja Keithin keskustelussa kuolemasta: kuoleminen on tavanomaista, paitsi kun kyseessä on kuoleva itse tai läheinen ihminen. Ihmisten kuolleisuus on sata prosenttia ja siksi tunnusmerkitön tai tavanomainen asiantila. Kuoleman voittokulku hallitsee elämää kuin Pieter Brueghelin samannimisessä maalauksessa (jonka nimenomaan Life-lehdestä repäisty kopio laskeutuu Alamaailman ensimmäisessä luvussa J. Edgar Hooverin olkapäälle). Yksittäinen kuolema on sen sijaan aina henkilökohtainen ja ainutkertainen, eikä Putoava mies kuvaa niitä yhtä enempää. Synekdokee kuitenkin edustaa aina itseään yleisempää kokonaisuutta, ja tästä syntyy romaaniin oma jännitteensä.

Putoavan miehen performanssitaitelija roikkuu ilmassa pää alaspäin ikään kuin uhmaten painovoiman vaikutusta massaansa. Samalla hän tasapainoilee kuoleman ja henkiinjäämisen välitilassa. Mutta myös performanssitaitelija on synekdokee, sillä on edustaa niitä noin kohta sataa ihmistä, jotka hyppäsivät alas palavista torneista. Näennäisesti hän jähmettää elävän hetken hievahtamattomaksi taidemaalarin tai valokuvaajan tavoin, mutta todellisuudessa hän tekee tableau vivantin, vaikkakin liikkumattoman, nature mortesta. Hänen asentonsa on nimittäin peräisin Richard Drew'n yhtä kuuluisasta kuin kiistanalaisestakin valokuvasta "The Falling Man". Drew'n kameran pysäyttämä tuokio tiedetään sekunnilleen: syyskuun 11. vuonna 2001, kello 9:41:15.

Performanssitaitelija ei roiku elämisen eri vaihtoehtojen edessä, kuten Saul Bellow'n esikoisromaanin *Dangling Man* (1944) päähenkilö, vaan lykätyn ja välittömän kuoleman välitilassa. Tässä mielessä hänen voidaan ymmärtää edustavan kaikkia (vielä) elossa olevia ihmisiä. "Hautaan kaikki kaatuu kerran", kuten tuomiosunnuntain virsi asian kiteyttää. Painovoima vetää massaa puoleensa, sekä yksilöinä että kollektiivina, ja maa saa lopulta jokaisen haltuunsa. Siksi putoaminen, lankeaminen ja kaatuminen ovat kuoleman perusmetaforia. DeLillon romansissa metafora dramatisoituu ja tiihentyy massan kiihtyvyydeksi. Romaanin viimeinen synekdokee ja samalla viimeinen kuva on Manhattanin taivaalta laskeutuva miesten paita, vaatekappale josta ruumis on irronnut ja jo syöksynyt maahan.

Linkkejä Drew'n valokuvan tarinaan:

http://www.esquire.com/features/ESQ0903-SEP_FALLINGMAN

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Falling_Man